

Thijs Bleiker (1923 - 2018), afscheid van een gezaghebbend tbc-bestrijder

Op vrijdag 7 september 2018 overleed op 95-jarige leeftijd dr. M.A. (Thijs) Bleiker, van 1973 tot 1981 vicevoorzitter van onderzoeksorganisatie TNO, van 1976 tot 1981 voorzitter van het bestuur van KNCV (Koninklijke Nederlandse Centrale Vereniging tot Bestrijding der Tuberculose) en van 1981 tot 1988 algemeen directeur van KNCV.

Met zijn overlijden neemt KNCV Tuberculosefonds afscheid van de laatste nog in leven zijnde tbc-bestrijder van een generatie (waartoe ook dr. Karel Styblo, dr. Herman A. van Geuns en dr. Leo van der

Drift behoorden) die zowel een markante bijdrage leverde aan de tbc-bestrijding in eigen land alsook het fundament legde voor de grote rol die Nederland speelt in de internationale tbc-bestrijding.

Van jongen tot arts

Bleiker werd in 1923 in Rotterdam geboren. Het bombardement op Rotterdam aan het begin van de Tweede Wereldoorlog maakte op hem als 16-jarige een onuitwisbare indruk. Na de HBS maakte de sluiting van de universiteiten het hem onmogelijk om medicijnen te gaan studeren. Om aan

de Arbeitseinsatz te ontkomen dook hij onder. In een keukenkast bracht hij zijn tijd door met lezen en het leren van Latijn.

Na de oorlog studeerde hij medicijnen in Leiden. In 1953 deed hij zijn artsexamen. In 1949 maakte hij als assistent-scheepsarts op de Kota Inten een reis naar Nederlands-Indië, heen met 300 planters, terug met 1.800 soldaten. Op de terugweg brak de pokken uit. Er was maar voor twaalf man vaccin aan boord, de eerste patiënt overleed, de volgende zieken werden in Aden ontscheept. Die ervaring bepaalde zijn latere loopbaan. Hij wilde infectieziekten bestrijden. Het werd tuberculose.

Standaardisatie tuberculineonderzoek

In 1955 trad hij als tbc-onderzoeker in dienst van onderzoeksorganisatie TNO. In nauwe samenwerking met de Dienst Militaire Gezondheidszorg (DMG) leidde hij decennialang het tuberculineonderzoek onder de Nederlandse militaire dienstplichtigen. De waargenomen gestage daling van de tuberculinegevoeligheid onder opeenvolgende cohorten van Nederlandse rekruten in de decennia na de Tweede Wereldoorlog documenteerde onomstotelijk het succes van de Nederlandse tbc-bestrijding.

Bleikers grote inhoudelijke bijdrage aan de bestrijding was de standaardisatie van dit onderzoek waardoor grootschalig epidemiologisch onderzoek mogelijk werd. In 1963 werd deze epidemiologische aanpak door de WHO erkend en vond nadien wereldwijd navolging. Aan deze wereldwijde toepassing heeft Bleiker met de Tuberculine Werkgroep van TNO, later opererend als International Tuberculosis Surveillance Centre (ITSC), een belangrijke bijdrage geleverd.

Tuberculosis Surveillance Research Unit

In 1960 promoveerde Bleiker in Groningen met het proefschrift 'Specifieke en a-specifieke tuberculinegevoeligheid bij de mens

In het midden Thijs Bleiker, rechts op de foto Karel Styblo, en uiterst links de auteur van dit In memoriam.

(Foto's: archief KNCV)

in Nederland'. In 1973 werd hij benoemd tot vicevoorzitter van TNO en in die functie was hij tot 1981 een invloedrijk bestuurder binnen de Nederlandse gezondheidszorg. In 1966 haalde Bleiker de Tsjechische epidemioloog/longarts dr. Karel Styblo (toen nog werkzaam in Praag) naar Nederland. Dit leidde tot de oprichting van de Tuberculosis Surveillance Research Unit (TSRU) in Den Haag onder auspiciën van de WHO in Genève, IUAT (International Union Against Tuberculosis) in Parijs en KNCV. Op basis van de Nederlandse epidemiologische gegevens ontwikkelde Styblo een methode om het tbc-infectierisico te bepalen. Deze toepassing leidde tot baanbrekende inzichten in de epidemiologie en bestrijding van tuberculose.

Ontwikkeling DOTS-strategie

In 1976 werd Bleiker voorzitter van het bestuur van KNCV en in 1981 algemeen directeur. Vanuit deze functies kon hij, in het internationale verband van de IUATLD (inmiddels International Union against Tuberculosis and Lung Disease) te Parijs samen met dr. Annik Rouillon, Executive Director van de IUATLD, de noodzakelijke rugdekking geven aan het wetenschappelijke en operationele werk van Styblo, die inmiddels Director of Scientific Activities van de IUATLD was geworden. Met grote steun van KNCV voerde Styblo in onder andere Tanzania, Malawi en Benin een modernisering van de tbc-bestrijding door die leidde tot een aantoonbare en drastische verbetering van het genezingscijfer van besmettelijke tbc-patiënten. Deze succesvolle in

internationaal verband ontwikkelde aanpak werd tien tot vijftien jaar later (in 1995) door de WHO als de DOTS-strategie erkend en wereldwijd ingevoerd.

Doorgroei KNCV

Nadat Jaap F. Broekmans, arts, hem in 1988 was opgevolgd als algemeen directeur van KNCV werd Bleiker (wederom) vicevoorzitter van het bestuur. In die functie ondersteunde hij, samen met toenmalig voorzitter Van der Drift, de nieuwe directie in de groei van KNCV van bescheiden landelijke koepelorganisatie van de Nederlandse consultatiebureaus tot gezaghebbende (inter-)nationale bestrijdingsorganisatie, die zelfstandig opereerde naast WHO en IUATLD.

Aimabel én visionair

Velen zullen zich Thijs Bleiker herinneren als een aimabele, samenbindende persoonlijkheid, die je aankeek met bedachtzame blik, observerend maar ook met een 'twinkle in the eye'. Tot midden jaren '90 bleef Bleiker bestuurslid van KNCV en was hij regelmatig op het kantoor aan de Riouwstraat te vinden. Hij onderhield met velen in de groeiende organisatie een goed contact. Met zijn ragfijn gevoel voor wat belangrijk was, kon hij als geen ander een goed advies geven.

Inhoudelijk en bestuurlijk leverde hij een onmiskenbare bijdrage aan de rol die KNCV, inmiddels KNCV Tuberculosefonds, speelt in de internationale bestrijding. In de voor de internationale tbc-bestrijding door gebrek aan aandacht moeilijke jaren '70 en '80 van de vorige eeuw toonde hij zich

van zijn meest visionaire kant. "... Als we vanuit Nederland de wereldwijde bestrijding niet aanjagen (en hij bedoelde daarmee, als wij niet zelf het werk van Styblo voortzetten en uitbouwen) dan gebeurt er niets. Elders in de wereld bestaat daarvoor geen belangstelling, zelfs niet bij de WHO in Genève ..." Mede door de initiatieven van KNCV Tuberculosefonds is daar verandering in gekomen.

In 2000 tekende KNCV voor het eerst een groot contract met de Amerikaanse overheid voor een samenwerkingsverband ter versterking van de tbc-bestrijding in ontwikkelingslanden. Op de persconferentie in Nieuwspoort hield Bleiker, spontaan maar zeer to the point een gloedvol betoog over de belangrijke rol die Nederland daarin te spelen had. Het zou zijn laatste openbare optreden zijn in KNCV-verband. Tot de dag van vandaag is dit door USAID (United States Agency for International Development) gesteunde project een belangrijke ruggengraat voor het internationale werk van KNCV Tuberculosefonds.

Bleiker ontving vele onderscheidingen waaronder die van Officier in de Orde van Oranje Nassau, erelid van de International Union against Tuberculosis and Lung Disease (IUATLD), erelid van KNCV Tuberculosefonds, de Gouden Heynsius van den Bergh-medaille en Officier in de Orde van de Gouden Leeuw van Senegal.

*Jaap F. Broekmans
arts, algemeen directeur
KNCV Tuberculosefonds (1987-2005)*